

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/92/095/0637	18 februari 1992
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 13/92)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
13/92

(Afgesloten 181200 FEB 1992)

Kroatië

Ook de afgelopen dagen zijn weer schendingen gemeld van het staakt-het-vuren. De ernstigste incidenten deden zich voor in de omgeving van Osijek (Oost-Slavonië), dat volgens de Kroatische media werd beschoten door artillerie van de federale strijdkrachten (JNA) en Servische milities. Incidenten werden verder gemeld uit plaatsen in West-Slavonië en de omgeving van de Dalmatische steden Zadar en Dubrovnik.

Het Kroatische parlement heeft het afgelopen weekeinde bekend gemaakt dat een aantal Kroaten, die zich schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdaden tegen Serviërs, zal worden berecht. Deze stap houdt verband met rapporten van mensenrechtenorganisaties dat niet alleen Servische gevechtsgroepen en de JNA, maar ook Kroatische (para-)militaire organisaties zich schuldig hebben gemaakt aan schendingen van de mensenrechten.

Volgens een onbevestigde melding zou in de stad Vukovar, die in oktober 1991 door de JNA en met haar samenwerkende Servische milities op Kroatië is veroverd, nu nog een militie actief zijn. Deze zou uit zowel Serviërs als Kroaten bestaan en zich tegen de JNA en de Servische milities verzetten. Dit verzet zou dermate effectief zijn dat een gehele wijk van Vukovar permanent aan het Servische/JNA-gezag is onttrokken.

Internationale vredesinspanningen

Vandaag zal de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties debatteren over de aanbeveling van Secretaris-Generaal Ghali om binnen veertien dagen een begin te maken met de legering van tenminste 13.000 VN-troepen in de omstreden delen van Kroatië, primair de Krajina. Zoals bekend hebben Kroatië, Servië en de JNA-leiding ingestemd met de komst van een VN-vredesmacht als onderdeel van het plan-Vance. Dit plan voorziet tevens in de demilitarisering van de gebieden waar de VN-macht zal worden gelegerd, waardoor de JNA zich moet terugtrekken en de lokale (Servische) gewapende groeperingen moeten worden ontwapend.

De president van de Krajina, Babic, wijst de twee laatstgenoemde kernelementen van het plan af, omdat hij vreest dat de Servische minderheid in Kroatië in dat geval onvoldoende beschermd zou zijn tegen eventuele Kroatische agressie. Servië en de JNA-leiding oefenen reeds geruime tijd druk uit op de autoriteiten in de Krajina om desondanks met dit plan in te stemmen. Deze druk is de afgelopen dagen verder vergroot. Het afgelopen weekeinde heeft een deel van de parlementariërs van de Krajina tijdens een bijeenkomst in de stad Glina Babic ontheven verklaard van zijn functie als president. Deze heeft zich echter van dit besluit gedistantieerd en het onwettig genoemd. Hij verklaarde zich nog steeds als de legitieme president van Krajina te beschouwen.

De bijeenkomst in Glina stond onder leiding van parlementsvoorzitter Paspalj, die enkele weken geleden reeds had verklaard dat het parlement van de Krajina instemde met het plan-Vance. Deze uitspraak was vervolgens herroepen door

Babic, die stelde dat het optreden van Paspalj het gevolg was van een door Servië geïnitieerde staatsgreep tegen hemzelf en niet de mening van de autoriteiten in de Krajina vertegenwoordigde. Derhalve organiseerde hij een nieuwe parlementsbijeenkomst in Knin, die de opstelling van Paspalj verwierp en voor 22 februari een referendum uitschreef onder de bevolking van de Krajina over het plan-Vance. Overigens zou Babic hiertoe eigenmachtig het aantal leden van het parlement van de Krajina (dat niet op grond van verkiezingen tot stand is gekomen) hebben uitgebreid.

Er zijn echter aanwijzingen dat Babic zijn verzet tegen het plan-Vance enigszins versoepeld heeft. Zo verklaarde hij gisteren dat hij niet zal oproepen tot het gebruik van geweld tegen eventuele VN-militairen in het gebied, waarmee hij eerder wel bedreigd had. Anderzijds verwierp hij de ontwapening van de Serviërs en sloot hij ook in zijn jongste uitlatingen individuele gewelddadigheden van de kant van Servische militanten en plaatselijke autoriteiten tegen de VN-vredesmacht niet uit. Bovendien eiste hij het recht op om over de toekomst van Joegoslavië op basis van gelijkheid met Servië en Kroatië te onderhandelen. Het is echter vrijwel uitgesloten dat deze republieken daarmee zullen instemmen.

In dit verband is vermeldenswaard dat er grote onzekerheid bestaat over de geografische omvang van de Krajina. Aanvankelijk vormde de Krajina een informeel samenwerkingsverband van dertien door Serviërs gedomineerde gemeenten in Kroatië. Toen echter de -zelfbenoemde- regering van Krajina zich in december 1990 autonoom verklaarde, stelde zij tien van de twaalf Kroatische regio's te vertegenwoordigen waarin Serviërs de meerderheid vormden. Bij de onafhankelijkheidsverklaring van de "Republiek Krajina" eind vorig jaar werd gesteld, dat deze gold voor alle "Servische" regio's van Kroatië, plus de regio Pakrac waar ongeveer de helft van de bevolking Servisch is. Onder invloed van de militaire successen van de JNA en Servische militanten, die een derde van het Kroatische grondgebied onder hun controle hebben gebracht, is door functionarissen van de Krajina inmiddels ook aanspraak gemaakt op een achttal regio's met een Kroatische meerderheid, die een territoriale verbinding tussen de diverse delen van de Krajina mogelijk moeten maken. Overigens is er tevens sprake van een regering van de Servische gedeelten van Oost-Kroatië, die de positie van Babic verwerpt en zijn instemming met het plan-Vance heeft betuigd.

De geografische afbakening van de Servische regio's is met name van belang voor de vaststelling van de exacte legeringsgebieden voor de VN-vredesmacht. De autoriteiten in de Krajina zullen pleiten voor legering in het gehele door hen opgeëiste gebied, terwijl de Kroatische regering het legeringsgebied zo beperkt mogelijk wil houden. In dit verband is ook vermeldenswaard dat volgens het plan-Vance de details voor de legering van de VN-macht moeten worden bepaald in overleg met de "lokale autoriteiten". Bovendien zou de handhaving van de openbare orde en veiligheid moeten worden overgelaten aan de plaatselijke politie. In beide opzichten speelt het lokale, en derhalve overwegend Servische, gezag een belangrijke rol. De Kroatische regering heeft in het verleden echter benadrukt een grote mate van invloed te willen hebben op de samenstelling van de lokale gezagsorganen, een eis die op grote bezwaren zal blijven stuiten bij de Serviërs in Kroatië.

Hoewel het Kroatische parlement het afgelopen weekeinde het plan-Vance onvoorwaardelijk heeft aanvaard, geven Kroatische functionarissen nog steeds blijk van onvrede met elementen uit het plan. Zo eist het parlement dat Kroatische troepen onmiddellijk de grensbewaking in de hele republiek over kunnen nemen, een eis die kennelijk niet strijdig wordt geacht met het VN-plan. De Kroatische president Tudjman heeft echter in een recent interview gezinspeeld op een meer flexibele houding in deze materie. Hij voerde aan dat het Kroatische gezag in

de Krajina feitelijk al hersteld is als de JNA zich uit de betroffen gebieden zal hebben teruggetrokken en de plaatselijke militieën zullen zijn ontwapend, hetgeen in zijn visie de komende zomer moet zijn voltooid. Tudjman stelde dat vervoegens in heel Kroatië nieuwe algemene verkiezingen zullen worden georganiseerd.

Overigens moet worden benadrukt dat lokale JNA-bevelhebbers, met name de bevelhebber van het in de Krajina gelegen korps, hun steun aan de positie van Babic hebben betuigd en hebben ontkend dat de JNA zich volledig uit Kroatië zal terugtrekken. Het blijft derhalve onzeker of het plan-Vance daadwerkelijk kan worden gerealiseerd binnen de door Tudjman genoemde termijn.

De EG-ministers van Buitenlandse Zaken hebben de afgelopen dagen opnieuw aandacht besteed aan Joegoslavië. Zo heeft Griekenland nogmaals zijn bezwaren tegen de erkenning van Macedonië opnieuw uiteen kunnen zetten. Hoewel de commissie-Badinter in het kader van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië tot de conclusie was gekomen dat Macedonië in beginsel voldoet aan de door de EG gestelde criteria voor erkenning, meent Griekenland dat de naamgeving van Macedonië een aanspraak impliceert op het gelijknamige gebied in Noord-Griekenland. Hoewel hierover nog geen beslissingen zijn genomen, zal een meerderheid van de EG-landen naar verwachting op relatief korte termijn toch overgaan tot de erkenning van Macedonië, indien van Macedonische zijde nogmaals wettelijk wordt vastgelegd dat geen aanspraak wordt gemaakt op grondgebied van buurlanden.

Op de betreffende EG-bijeenkomst is ook gedebatteerd over de mogelijke opheffing van de economische sancties die nu nog slechts Servië betreffen. Een aantal EG-landen is van mening dat Servië zich, met name door de druk die van de kant van de Servische regering op de Krajina wordt uitgeoefend om in te stemmen met de komst van een VN-vredesmacht, zodanig constructief heeft opgesteld dat de sancties kunnen worden opgeheven. Andere lidstaten, waaronder Duitsland, zijn echter van mening dat het daarvoor nog te vroeg is. Besloten is dat de sancties zullen worden opgeheven als Servië zijn constructieve opstelling ten opzichte van de vredesinspanningen zal voortzetten.

Bosnië-Herzegovina

Een aantal EG-leden heeft voorgesteld dat Frankrijk en Groot-Brittannië als permanente leden van de VN-Veiligheidsraad zich ervoor inzetten dat het mandaat voor de VN-vredesmacht ook zal gelden voor Bosnië-Herzegovina. Dit houdt verband met de oplopende etnische spanningen in die republiek en de vrees dat de VN-macht in Kroatië in geval van gewelddadigheden in Bosnië-Herzegovina feitelijk geïsoleerd zou zijn. In dit verband werd tevens de vrees geuit dat Servië en Kroatië in het geheim reeds zijn overeengekomen Bosnië-Herzegovina onderling te verdelen. De EG heeft zich in beginsel uitgesproken voor de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina binnen zijn huidige grenzen.

Volgens de aanbevelingen van Ghali zou het hoofdkwartier van de eventueel in Joegoslavië te legeren VN-troepen worden gevestigd in de Bosnische hoofdstad Sarajevo. Ook zouden VN-troepen worden gestationeerd in het grensgebied van Bosnië-Herzegovina met Servië en Kroatië, vermoedelijk vooral met het oog op mogelijke grensoverschrijdende activiteiten van Servische en Kroatische militieën.

Afgelopen week is de conferentie geëindigd die op initiatief van de EG was georganiseerd tussen de drie belangrijkste bevolkingsgroepen van Bosnië-Herzegovina over de politieke toekomst van de republiek. Zoals bekend eist de Servische minderheid (ruim 30% van de bevolking) het recht op om deel te

blijven uitmaken van het Joegoslavische staatsverband, terwijl de Moslims (±45%) streven naar onafhankelijkheid voor Bosnië-Herzegovina binnen zijn huidige grenzen. De Kroaten (bijna 20%) stelden zich aanvankelijk achter het streven van de Moslims op, maar lijken nu, evenals de Serviërs, de voorkeur te geven aan opdeling van de republiek in langs etnische lijnen gevormde kantons, die zelf zouden moeten beslissen over hun politieke toekomst. Een belangrijke rol bij deze Kroatische koerswijziging lijkt te zijn gespeeld door de Kroatische regeringspartij van president Tudjman, die reeds geruime tijd geldt als voorstander van opdeling van Bosnië-Herzegovina langs etnische lijnen. Gisteren riep Tudjman de Kroaten in de buurrepubliek op geen overhaaste stappen te nemen, maar zich wel te bewapenen teneinde zich te kunnen verdedigen in het geval dat Bosnië-Herzegovina "door een Servisch-Moslim akkoord" gedwongen zou worden deel uit te blijven maken van Joegoslavië.

Alle betrokken partijen hebben ook bij de jongste conferentie vastgehouden aan hun uitgangspunten. De Bosnische regering heeft herhaald dat op 29 februari een referendum zal worden gehouden over de vraag of Bosnië-Herzegovina binnen zijn huidige grenzen onafhankelijk moet worden. Dit houdt verband met het feit dat de EG medio januari niet is overgegaan tot erkenning van de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina, omdat onduidelijk was in hoeverre een meerderheid van de bevolking het onafhankelijkheidsstreven deelt. Overigens hebben de Serviërs opnieuw gesteld dat zij dit referendum zullen boycotten. De positie van de meerderheid van de Kroaten op dit punt is nog onduidelijk.

Servië/Montenegro

Volgens de Montenegrijse premier Djukanovic zal de bevolking van Montenegro op 1 maart bij referendum besluiten of zij deel wil uitmaken van een gezamenlijk Servisch/Montenegrijns staatsverband. Vorige week hadden de regeringen van beide republieken reeds overeenstemming bereikt over de oprichting van een dergelijke staat. Volgens Djukanovic zullen kort na het referendum de parlementen van beide staten een nieuwe, gezamenlijke Grondwet aannemen. In april zullen dan verkiezingen worden georganiseerd voor een gezamenlijk parlement, dat op 1 mei a.s. voor het eerst bijeen zou moeten komen.

Het is nog niet duidelijk of tegemoet is gekomen aan de eisen die Montenegrijse politici aan Servië hebben gesteld met betrekking tot de oprichting van een nieuw staatsverband. Dit zou volgens hen slechts op basis van gelijkberechtiging van beide volkeren kunnen gebeuren. Daarbij is opmerkelijk dat het komende referendum zal plaatsvinden voordat definitief vaststaat welke structuur de nieuw op te richten staat zal hebben.

De Servische oppositie heeft de afgelopen dagen in Belgrado een handtekeningenactie georganiseerd om op te roepen tot het aftreden van president Milosevic, die verantwoordelijk wordt gehouden voor de economische crisis in Servië. Naar verluidt zou deze actie binnen korte tijd meer dan 100.000 handtekeningen hebben opgeleverd. De oppositie heeft voor 9 maart een grote demonstratie aangekondigd tegen het bewind van Milosevic. Op die datum is vorig jaar door de Servische autoriteiten een demonstratie van de oppositie in Belgrado met geweld onderdrukt.

De gevolgen van de oorlog, de economische crisis en de internationale sancties worden in Servië steeds duidelijker. De industriële produktie in deze republiek nam in 1991 met 25% af en de deviezenreserves zijn nagenoeg opgebruikt. De overheidsuitgaven (die voor 80% zijn bestemd voor de JNA) worden vrijwel geheel monetair gefinancierd, hetgeen heeft geleid tot hyperinflatie die inmiddels op jaarbasis zo'n 3000% zou bedragen. Zoals gemeld heeft de Servische regering de afgelopen tijd zijn toevlucht genomen tot loon- en prijsmaatregelen om de

inflatie te beteugelen. Ook is recentelijk gemeld dat bijna de helft van de Servische overheidsfunctionarissen is ontslagen in een poging de staatsuitgaven te verminderen. Het blijft echter onwaarschijnlijk dat dergelijke maatregelen de economische neergang tot staan kunnen brengen.

Conclusie/vooruitzicht

Naar verwachting zal de Veiligheidsraad van de VN op korte termijn besluiten tot de legering van een VN-vredesmacht in Kroatië. Er bestaat echter nog grote onduidelijkheid over een aantal kernelementen van het plan. Zo kan verzet van lokale Servische autoriteiten tegen de vredesmacht niet worden uitgesloten. De opstelling van de plaatselijke JNA-commandanten blijft eveneens onduidelijk. Ook kan het overleg over praktische kwesties met betrekking tot de legering van de VN-troepen nog belangrijke complicaties opleveren, temeer daar onenigheid bestaat over de exacte omvang van de Krajina en de politieke verhoudingen in dit gebied.

De etnische tegenstellingen in Bosnië-Herzegovina zijn onverminderd groot. Er moet rekening worden gehouden met een escalatie van de onrust in deze republiek. De Serviërs in Bosnië-Herzegovina hebben herhaald niet te zullen deelnemen aan het referendum over onafhankelijkheid voor Bosnië-Herzegovina binnen zijn huidige grenzen, omdat zij het recht opeisen om deel te blijven uitmaken van het Joegoslavisch staatsverband. In de praktijk zal dit vermoedelijk het nieuw te vormen Servisch/Montenegrijns staatsverband betreffen, over de oprichting waarvan de regeringen van Servië en Montenegro vorige week overeenstemming bereikten.